

Terròs 'gleva, tros de terra' [S. xv]: Déu «qui de no res / féu tot quant és: / de verge lim, / *terròs*, tarquim, / féu l'hom manant, / dient, parlant / ---», JRoig (*Spill*, 10926);¹⁰ 'conglomerat farmacopeic': «mille-folium, a[n]na, ab vi blanc, tres *terroços*», Mtre. Joan, receptes val., a. 1466 (*BABL* vii, 335); *tarroç* rimant amb mots en ò oberta en el dicc. de Marc (*arroç, Besoç, badoç, Carroç*, 1093); «*starros* de terra: gleba; *tarroços*: glebosus, *tarroçets*», «*trençar tarrosos*: occare», *Þusa-N.* (f.-III-1); «*entaular* y *rompre les gleves*: occare; les *gleves* o *terroços*: gleba; lo qui romp los *terroços*: *occatör*», OPou (*ThPu.*, 83); «*tar-ròs* o *torròs*: *terrón*: pedazo de tierra aplastado y duro; pedazo de otra qualquiera cosa, que se forma en partes menudas, agregándose unas a otras», CRos, 1764, 223; «*tarròs* (o *torròs*): *terrón* de tierra», Sanelo (130v). «Camp que estiga prop del riu / --- / deus ademés vigilar / --- / qu' avegades un *tarròs* / te pot lliurar d'un destròs» en els *Aforismes* valencians (1851) adaptats de la *Cartilla* de Fages de Romà (16.10).

El nom del poble que l'*AlcM* dóna erròniament com *Terròs* és *El Terròs* (fa mal efecte la ignorància d'una localitat il·lustre per la naixença del nostre heroic i insigne polític president Companys): poble de vida eminentment agrícola (*habent sua fata pagi... et pagenses...*), que essent petit i segurament no gaire antic, pogué rebre el seu nom pels «homes del *terròs*» que el crearen amb nobles suors.

Amb poca variació fonètica es continua usant en tot el domini lingüístic, aplicat a la terra, al sucre i a moltes menes de conglomerats. Fins al cim dels Pirineus occidentals: *teřòz de sùkre* Farrera (però *tall de sucre* Tavascan), 1933, *tarřòs* el de terra, en un camp, Arcavell (1936); *tarřòs* a les Borges d'Urgell (BDLC vi, 37); *tarròs* amb *a* és també la forma val. predominant (J. G. M. 1935), en efecte: «el grill acurrucat davall del *tarròs*», MGadea (*T. del Xè* ii, 35); «la llebre al covil --- — sí, *terròs*...» Agres de Mariola (1963); i no menys a les Illes, fins Eiv. («*tarròs*: *terrón*», PzCabr.); *AlcM* anota *tuřòs* a Men. i *tořòs* en un poble d'alta Ribagorça; «*turròs*» com a forma ross. predominant notava Alart (*InuLC*) posant-ho en contrast amb *tarròs* del Nebrissensis.

No hi ha «sufix ll. vg. -OCĒUM, format a imitació dels clàssics -ACEUM, -ICEUM, -UCEUM», com diu *AlcM*: -aceus és sufix ll.; -icium (no -eum) existí, com a sufix ocasional, però amb caràcter completament heterogeni, i no hi ha res de -uceum en llatí; -οκκιο- sembla haver estat, o haver-se creat en llengües de substrat nostre, com a amplificació, d'un sufix més estès -οκκο-. Això és el que aquí degué haver-hi. *Tarřòk* o *tuřòk* 'terròs de terra, o de sucre' aranès (a l'alta vall: Gessa, *Voc. Ar.*, 110a), *tarroc* id. en el Flamicell (Violant, *Enforadors*, BCEC XLVII, 17), *torroc* a Benasc (Ferraz, 102); i crec haver sentit *tořòk* també a la Vall de Boí, on deu tenir alhora el sentit de 'grumoll endurit de farinetes o pasta semblant', judicant per un derivat *torrocada*: explicant-me què és un *padomàs* (menjar espessèit i endurit fins a tornar-se incommestible), a Boí

em posaven com a exemples «un plat de sopa molt espessa (1971), de xocolata massa espessa (1978) que sembla com *tořòkàda*».

L'*Alcover-Moll* localitza *teřòk* a la Conca de Tremp, Tamarit i Pont de Suert, *tořòk* a Bonansa, 'terròs, *terrón*'. Continua en domini aragonès, on jo mateix he anotat *tořòko* 'terròs de neu o de terra' a Biescas de Gállego (1966); forma que Kuhn només va trobar més vall amunt, a Panticosa, i més a l'Oest (Aragüés, Embun, i *tořúeko* en nou pobles des de Gistau fins a Sallent i Sierra de Guara; pertot, el de terra («Erd klumpen», *ZRPh.* LV, 573), junt amb *estořokár* 'desterrassar' («die Schollen zerkleinern») a les mateixes poblacions (ib. i *RLiR* xi, 161, 188; també *torrucco* Casac. *BDC* xxiv); a Binéfar *tarrueco* «terrón» i *estripaterruecos* «campesino», *estarrocar* «desterronar» (Coll Alt.); Rohlf's (ultra afegir-hi *torroco* a Graus i Bielsa), hi aporta el gascó pirinenc: *tarròc* en set pobles dels dos extrems (Baretons, Aspa i Coserans), i *tourròc* a vuit dels Alts Pirineus, des del límit amb el Bearn fins a l'Alta Garona (Sant Beat), i *türròc* a dos pobles de l'alt Lavedà (*Le Gc.*, 41, § 139; *RLiR* vii, 156).¹¹

Ara bé la *ü* d'aquesta última forma sembla que ens enretira cap a un altre mot, si bé del mateix significat: Tolosa *turro* «gazon» i *turras* «motte de terre», ja 1630 (Doujat), «*las turros*, les mottes de terre; *turra*, *tural* una grosse motte; *per las turros* il est dans la terre» (Visner), Albigès i Carci *turro* f. «motte de terre» (Gary, Lescale). *Tüřo* f. «motte de terre qu'on brise» en el tolosà d'Aigrefeuille (*ALGc.* ii, 253) i a 3/5 de la zona central de Comenge-Arieja (iv, 1107), i «*terrain pierreux*» en un punt de Lot-et-G. (i, 220); a «briser les mottes» responen *estüřá* o *tüřá* o *at-* HGar., Gers etc., però *estařüká* a l'Alt Comenge i *estařüká* en el Coserans (ii, 253).

I el cas és que la forma amb *ü* arriba fins al català del Rosselló, car a Alenyà (amb aires d'alliçonar-me) m'explicaven: «*motte* en francès vol dir *una tūrē*» (1960), cosa que ens fa pensar que en el ross. *turròs* d'Alart, tant o més que l'assimilació vocàlica pot haver-hi hagut influència d'aquest ross. + *turra*.

Potser no seria gaire raonable posar en dubte que això vingui d'una arrel pre-romana; es podria imaginar que de *torroc* i *tuřòs* s'hagués extret un pseudo-primitiu oc. *tourro*, però no *türro*. Altrament això sembla tenir alguna resposta hispànica; i que ho sigui de *türr-* i no de *torr-* també ho pot semblar en algun lloc, i si bé és possible que hi hagi aparences enganyoses, potser són veres, almenys en part: *esturregall* 'esllavissada' a Cerdanya (V. infra).

Tinguem present: l'andal. *turrillo* «piedra de medio tamaño, sin labrar, que se emplea en algunas obras», ja que també designa, junt amb *turraco* d'Almeria, 'trozo de cepa, tronco', en part 'trozo quemado', aniran més aviat amb *tuero* ll. TORUS (convergent amb TORRERE (*DECH* v, 685a51); però podria ser això encara *turro* en el Bierzo (GaRey)?; sembla que no, i també hi ha astur. occid. *turrón* 'gleva dura de terra' (Ake W. Munthe), gall. *torrón* «terrón de tierra, de